24.11.2023

Talousvaliokunnalle

Asia: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi euroseteleiden ja -metallirahojen laillisen maksuvälineen asemasta (käteisasetus) (U 58/2023 vp)

Komissio antoi 28.6.2023 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi euroseteleiden ja -metallirahojen asemasta laillisena maksuvälineenä (COM(2023) 364 final). Ehdotus on osa yhtenäisvaluuttapakettina julkaistua kokonaisuutta, jossa säädetään myös digitaalisen euron käyttöönottamisesta. Asetusehdotuksen tavoitteena on turvata eurokäteisen rooli laillisena maksuvälineenä varmistaen käteisen laaja hyväksyttävyys ja riittävä saatavuus. Valtioneuvoston U-kirjelmässä on suhtauduttu positiivisesti käteisen rahan vastaanottopakkoon.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa *(jäljempänä MaRa)* toteaa, että käteisen rahan vastaanottopakko on erittäin ongelmallinen matkailu- ja ravintola-alan yritysten näkökulmasta. Yrityksillä tulee olla oikeus asianmukaisiin ja perusteluihin liiketoiminnallisiin syihin perustuen kieltäytyä käteisen rahan vastaanotosta. Asetusehdotus ei huomioi maksamisen tavoissa tapahtunutta markkinaehtoista ja luonnollista kehitystä. Esimerkiksi Suomessa ylivoimaisesti suurin osa päivittäisistä maksutapahtumista tehdään kortilla ja käteisen rahan käyttö on vähentynyt tasaisesti. **Asetusehdotuksessa ei ole huomioitu sitä, mikä vaikutus käteisen rahan käytöllä ja sen lisääntymisellä on harmaaseen talouteen ja rikollisuuteen.**

MaRa toteaa käteisraha-asetuksesta ja valtioneuvoston U-kirjelmästä tarkemmin seuraavaa:

1. Käteisen rahan käyttöä Suomessa ei tule lisätä

Valtioneuvoston U-kirjelmässä on kuvattu komission vaikutusarviota ja käsitelty ehdotuksien vaikutuksia Suomessa. U-kirjelmä todetaan, että asetusehdotuksen vaikutukset riippuvat luonnollisesti, minkälaisessa roolissa käteinen on maksamismarkkinoilla eri jäsenmaissa. Sekä Euroopan keskuspankki (EKP) että Suomen Pankki ovat viime vuosina selvittäneet käteisen roolia maksamisessa. EKP:n SPACE-tutkimuksen Study on the payment attitudes of consumers in the euro area (SPACE) – 2022 (europa.eu) mukaan käteistä käytetään Euroalueella ja Suomessakin edelleen merkittävissä mää-

rin. Selvityksessä on käteisen käyttöympäristöjen osalta todettu, että ravintoloissa käteisen käyttö oli yleisintä 83 % osuudella ja muita vahvoja käteismaksupaikkoja olivat erilaiset automaatit, päivittäistavarakaupat, hyväntekeväisyyslahjoitukset sekä kulttuuri- ja urheilutapahtumat. Vähiten käteismaksuja eli noin 0,5 maksua päivässä henkeä kohden euromaista tehtiin Alankomaissa, Virossa ja Suomessa, eniten eli noin 1,6 päivässä henkeä kohden taas Kreikassa, Italiassa ja Portugalissa".

Kreikassa, Italiassa ja Portugalissa verojen välttely on erittäin yleistä esimerkiksi ravintola-alalla. Käteisen käyttö mahdollistaa verojen välttelyn korttimaksuja helpommin. Verojen välttelyn ansiosta esimerkiksi ravintolapalvelujen hinnat ovat merkittävästi Suomea edullisemmat. Tämä vääristää kansainvälistä kilpailua ja suomalaisten hintamielikuvaa.

MaRa toteaa, että Suomi on edelläkävijä muihin Euroopan maihin verrattuna korttimaksamisessa ja digitaalisessa maksamisessa. Suomessa ylivoimaisesti suurin osa päivittäisistä maksutapahtumista tehdään kortilla tai digitaalisilla (korttipohjaisilla) sovelluksilla. Käteisen rahan käyttö on vähentynyt tasaisesti.

Päivittäistavaroiden yleisin maksutapa Suomen Pankin kuluttajakyselyssä

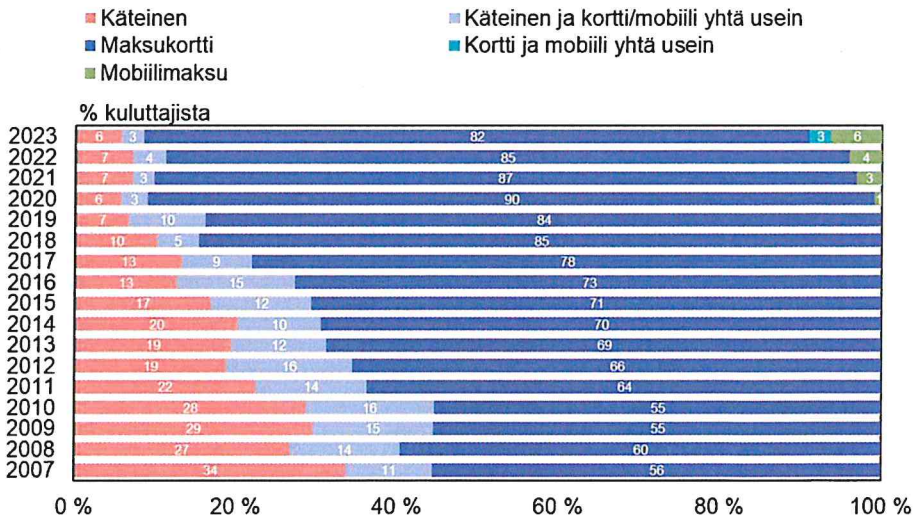

Lähde: Suomen Pankin kuluttajakyselyt.

Asetusehdotuksessa ei ole huomioitu mikä vaikutus käteisen rahan käytöllä on harmaaseen talouteen ja rikollisuuteen.

Harmaan talouden liikevaihdon määräksi on arvioitu ravintola-alalla Suomessa noin 8–10 prosenttia alan liikevaihdosta. Se tarkoittaa noin 500 miljoonaa euroa vuodessa, josta valtio ei saa verotuloja. Harmaan talouden torjunnassa ravintola-alalla on onnistuttu varsin hyvin, sillä monessa muussa Euroopan maassa harmaa talous on huomattavasti suurempaa. **Käteistaloudessa toimivissa maissa harmaa talous kukoistaa.**

Digitaalisissa maksuissa maksujen jäljitettävyys ja seuraaminen on viranomaisille helppoa. Käteisen rahan käyttöön liittyy digitaalisiin maksutapoihin verrattuna suurempi riski harmaan talouden ilmiöihin ja rahanpesuun. Lainsäädäntö, joka pakottaa yritykset käteisen rahan vastaanottoon, voi jopa lisätä käteisen rahan määrää yhteiskunnassa. Tämä kasvattaisi myös harmaan talouden torjuntaa tekevien viranomaisten työmäärää.

Huumausainekaupassa maksut tapahtuvat käteisellä. Siirtyminen pois käteisen rahan käytöstä vaikeuttaa merkittävästi huumausainekauppaa ja siitä saatujen rahojen pesemistä. Huumausaineiden myynnistä saatujen rahojen pesemisen vaikeuttamisella on useita positiivisia vaikutuksia.

2. Käteisen vastaanotosta kieltäytymisen perusteita on laajennettava asetuksen jatkovalmistelussa

Valtioneuvosto pitää perusteltuna komission ehdotuksia siitä, että käytettävää maksuvälinettä koskevan päätöksenteon tulisi perustua osapuolten tosiasiallisiin valintamahdollisuuksiin ja että käteisen vastaanottamisesta kieltäytymisen tulisi perustua asianmukaisiin ja painaviin syihin. Valtioneuvosto katsoo, että käteisen vastaanottamisesta kieltäytymisen perusteita tulisi selventää lainsäädäntöneuvotteluissa.

MaRa toteaa, että käteisasetusehdotuksessa käteisen vastaanotosta kieltäytymisen perusteet ovat liian suppeita. Vastaanotosta voi kieltäytyä vain tapauskohtaisiin syihin perustuen (esimerkiksi vaihtorahan puuttuminen käteiskassasta).

MaRa pitää välttämättömänä, että yrityksillä on oikeus asianmukaisiin ja perusteluihin liiketoiminnallisiin syihin perustuen kieltäytyä käteisen rahan vastaanotosta. Kieltäytymisperusteet voivat liittyä käteisen rahan käsittelyn kustannuksiin, turvallisuusnäkökohtiin ja rikosten ehkäisyyn, toimintaympäristöön ja asiakaspalvelun sujuvuuteen.

Suomessa osa yrityksistä on luopunut käteisestä maksutapana sen käsittelyn aiheuttamien kustannusten takia. Rahahuollon kustannukset ovat nousseet ja käteisen käsittely aiheuttaa myös yrityksen sisällä kustannuksia käteiskassan ylläpitämisestä ja turvallisuustoimista, joita digitaalisessa maksamisessa ei ole. Käteisen rahan vastaanotosta luopuminen ehkäisee myös riskiä joutua omaisuusrikoksen kohteeksi (varkaus, ryöstö tai kavallus). Monissa suurissa tapahtumissa käteisen rahan käsittelystä on luovuttu, koska se hidastaisi ja vaikeuttaisi huomattavasti suuren kävijämäärän samanaikaista palvelemista.

MaRa katsoo, että ennalta tehty käteisen yksipuolinen poissulkeminen maksutapahtumissa (ex ante unilateral exclusion of payments in cash) tulee olla Suomessa jatkossakin sallittua.

3. Keskuspankkien rooli rahahuollon kustannusten kohtuullisuuden takaamisessa

Komissio tavoitteena on turvata käteisen rahan saatavuus ja käytettävyys. Asetusehdotuksen merkittävä puute on, että siinä ei esitetä lainsäädäntöratkaisuja, joilla rahahuollon kustannusten kohtuullisuus voidaan varmistaa. Rahahuollon kohonneet kustannukset ovat turvallisuusnäkökohtien rinnalla merkittävin syy käteisen vastaanottamisesta kieltäytymiseen yrityksissä. Koska käteinen on keskuspankin omistama maksutapa olisi perusteltua, että Euroopan keskuspankki ja euromaiden kansallisten keskuspankit osallistuivat rahahuollon intrastruktuurin kustannuksiin, mikäli markkinatoimijat eivät pysty toteuttamaan sitä kohtuullisin kustannuksin ja etäisyyksin.

Kunnioittavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Kai Massa
varatuomari

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelualojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongressi- ja tapahtumatoimialan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmapalveluyrityksiä, luontomatkailuyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 3 100 jäsentä, joilla on 7 700 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä